

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Ekonomist
Modul: Strokovni sodelavec za poštni promet

LIBERALIZACIJA TRGA POŠTNIH STORITEV

Mentor: Barbara Galičič Drakslar, univ. dipl. ekon.
Lektorica: Zvezdana Čujovič, prof. slavistike

Kandidatka: Saša Vodan

Kranj, april 2012

ZAHVALA

Zahvaljujem se:

mentorici Barbari Galičič Drakslar, ki mi je kljub svojemu prepolnem urniku vedno nudila strokovno pomoč, dajala koristne nasvete in pomagala z idejami pri pisanju mojega diplomskega dela,

Zvezdani Čujovič za jezikovni pregled moje diplomske naloge

in

mojim domačim za razumevanje, potrpežljivost, spodbudo in sodelovanje v času mojega šolanja in pisanja diplomske naloge.

IZJAVA

»Študentka Saša Vodan izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom gospe Barbare Galičič Drakslar.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Pred dvema desetletjema je bila večina storitev v Sloveniji, tedaj novi samostojni državi, organiziranih prek podjetij v državni lasti oziroma monopolnih podjetij, ki so bila pod nadzorom države (med njimi tudi Pošta Slovenije). Država je subvencionirala Pošto Slovenije (v nadaljevanju PS), cene so bile določene s posebnimi odredbami in s tako politiko je bilo poskrbljeno, da so bile poštne storitve dostopne vsem uporabnikom.

V diplomski nalogi je opisan proces liberalizacije poštних storitev v Evropski uniji in v Republiki Sloveniji. Prelomnica na področju poštних storitev je bila okvirno nakazana že leta 1992 z objavo Zelene knjige in leto kasneje z objavo obvestila o smernicah za razvoj poštних storitev v Evropski skupnosti. Zadnji predlogi sprememb in dopolnjevanje poštних direktiv so predvidevali popolno liberalizacijo poštnega trga leta 2009, vendar je bil rok zaradi raznih nesoglasij preložen na leto 2011. V Republiki Sloveniji postavlja temelje za liberalizacijo trga poštних storitev Zakon o poštних storitvah (ZPSto, Ur. l. RS, št. 35/1997). Sprejeta zakonodaja in regulatorni nadzor zagotavljajo kontinuirano in kakovostno izvajanje univerzalne poštne storitve in enake možnosti dostopa za vse uporabnike.

Z liberalizacijo in ukinjanjem poštne monopolne trga poštних storitev privablja vse več konkurentov na področju izvajanja univerzalnih poštних storitev. Z vstopom konkurence na trg poštних storitev bodo uporabniki poštних storitev lahko izbirali med različnimi izvajalci, ki bodo nudili nove in kvalitetne storitve po konkurenčnih cenah. Poštne storitve se nenehno spreminjajo in prilagajajo novim zahtevam, ki poštним uslužbencem omogočajo ohranjanje velikega števila delovnih mest.

KLJUČNE BESEDE

- Liberalizacija,
- poštni trg,
- poštne storitve,
- konkurenca,
- univerzalne poštne storitve.

ABSTRACT

Only a few decades ago most of the public services in Slovenia, newly established country, were offered through the state-owned companies or even companies operating with monopoly situations, controlled by the State (Pošta Slovenije was one of them).

The State was subsidizing postal services in Pošta Slovenije (hereinafter PS), prices were determined with special decrees and the access to postal services was enabled for everyone.

This study describes the process of liberalization at the common territory of European Union and further on in Republic of Slovenia.

The publishing of the Green paper in 1992 made a significant breakthrough in postal services regulation. Later on, in 1993, a notification on Guidelines for development of postal services in European Union was published.

Postal directives and the last proposals for amendments finally provided a complete liberalization of the postal market in 2009, yet the deadline was postponed during the non-harmonization of the main actors, to 2011.

In 1997, the Republic of Slovenia adopted a Postal Services Act (ZPSto, Ur. l. RS, št. 35/1997) where foundations for liberalization in Slovenian grounds were set.

Legislative foundations and regulatory supervision ensure continuous and qualitative provision of universal postal services and equal possibilities of access for everyone.

Eliminating of postal monopoly and liberalization of postal market has drawn many competitors to the scope of universal postal service. Several competitive suppliers assure a healthy competition, which also brings new services, lower prices and higher quality of service.

Postal services are constantly developing and upgrading, responding to demands of the market and of users. The whole postal activity yet assures preservation of many jobs for postal employees.

KEY WORDS

- liberalization
- postal market
- postal services
- competition
- universal postal service

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	PREDSTAVITEV PROBLEMA	2
1.2	PRIJAZEN DOSTOP K LIBERALIZACIJI	3
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	3
1.4	METODE DELA.....	4
2	ZAKONODAJA.....	4
2.1	POŠTNE DIREKTIVE.....	4
2.1.1	PRVA POŠTNA DIREKTIVA.....	4
2.1.2	DRUGA POŠTNA DIREKTIVA.....	5
2.1.3	TRETJA POŠTNA DIREKTIVA	5
2.2	PRAVILA ZAKONODAJE.....	7
2.3	NACIONALNI REGULATORNI ORGANI	7
3	LIBERALIZACIJA POŠTNEGA TRGA V EU.....	10
3.1	LIBERALIZACIJA ŠVEDSKEGA POŠTNEGA TRGA.....	12
3.2	LIBERALIZACIJA NEMŠKEGA POŠTNEGA TRGA	14
3.3	LIBERALIZACIJA NIZOZEMSKEGA POŠTNEGA TRGA	15
3.4	STANDARD KAKOVOSTI POŠTNIH STORITEV V EU	16
4	LIBERALIZACIJA TRGA POŠTNIH STORITEV V SLOVENIJI.....	18
4.1	NACIONALNE ZAKONODAJE	19
4.1.1	ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto).....	19
4.1.2	ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto-1).....	20
4.1.3	ZAKON O POŠNIH STORITVAH (ZPSto-1A) in (ZPSto-2)	20
4.1.4	ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto-2A)	20
4.2	NACIONALNI REGULATORNI ORGAN V SLOVENIJI	21
4.3	IZVAJANJE UNIVERZALNE POŠTNE STORITVE	21
4.4	FINANCIRANJE UNIVERZALNIH POŠTNIH STORITEV	23
4.5	IZVAJANJE ZAMENLJIVIH STORITEV	24
4.6	APEK DOLOČIL POPUSTE ZA DOSTOP DO OMREŽJA	24
4.7	DOSTOP DO POŠTNEGA OMREŽJA	25
4.8	TEŽAVE KONKURENCE Z IZVAJALCEM UNIVERZALNIH STORITEV.....	26
5	ZAKLJUČEK	27
	LITERATURA IN VIRI	29
	KAZALO SLIK	31
	KAZALO TABEL.....	31
	KAZALO GRAFOV	31
	KRATICE IN AKRONIMI	32

1 UVOD

Slovenija je stičišče različnih narodov, zato se je na našem ozemlju organizirana poštna dejavnost razvila zelo zgodaj. Zаметki organiziranega posredovanja sporočil segajo na zdajšnjem ozemlju Slovenije v dobo antike. Zgodovinski viri pričajo, da je minilo približno 500 let, ko je na Slovenskem nekaj časa delovala stalna poštna zveza s končno postajo v Ljubljani. Posameznika danes pri oddaji poštne pošiljke in telegramov ne zanima, kdaj se je vse to začelo in kako je potekal razvoj poštne trga, zanj je pomembno le, da so poštne storitve na voljo v vsakem trenutku in po dostopnih cenah, zato je danes pošta, brez pretiravanja, prav gotovo institucija, ki ji v svetu ni enake (povzeto po Pošta na slovenskih tleh).

Poštne storitve so ena od najstarejših oblik komunikacije, ki že vrsto let z univerzalnimi poštne storitvami zagotavljajo enotne cene vsem uporabnikom in dostavo pošiljk na celotnem ozemlju republike Slovenije. Kot univerzalne poštne storitve se štejejo naslednje, izvajajo se v notranjem in mednarodnem prometu:

- prenos poštne pošiljke do mase 2 kg,
- prenos poštne paketa do mase 20 kg,
- storitev priporočene in vrednostne poštne pošiljke,
- prenos poštne pošiljke za slepe in slabovidne.

Tehnološke spremembe, globalizacija in liberalizacija so dejavniki, ki so vplivali na spremembe na trgu poštne storitve. Zaradi liberalizacije, združevanj, prevzemov in povezovanj se zmanjšuje razlika med nacionalnimi poštne operaterji in privatnimi kurirskimi podjetji oziroma drugimi izvajalci poštne storitve.

PS se je na liberalizacijo poštne trga uspešno pripravila: vrsto storitve, ki jih opravlja, je začela oglaševati in svojo dejavnost je s tipičnih pisemskih in paketnih storitve razširila na kataloško prodajo, elektronsko trgovanje, bančništvo in druge/sorodne storitve.

V podjetju PS ne vidijo konkurence v ponudnikih iz tujine, temveč domačih ponudnikih, ki so že bili prisotni na poštne trgu in bodo s svojo ponudbo pripomogli k boljši učinkovitosti in višji kakovosti poslovanja.

Prvi na področju liberalizacije poštne trga v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) so bile nemška, švedska, nizozemska in angleška pošta. Glede na izkušnje v državah članicah, ki so že liberalizirale trg poštne storitve, pravijo, da kratkoročno ni pričakovati velikih sprememb, dolgoročno pa to pomeni večjo konkurenco in posledično večjo izbiro za uporabnike.

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

Poštne in finančne storitve, trgovina na drobno in e-trgovina so ključnega pomena za evropski trg, saj predstavljajo velik delež gospodarske dejavnosti v EU in še rastejo glede na celoten delež zaposlenosti; približno dve tretjini tega prometa se ustvari s poštnimi storitvami. Čeprav se njihov obseg in organizacija znatno razlikujeta glede na zgodovino in kulturo posredovanja držav, jih je mogoče opredeliti kot gospodarske in negospodarske storitve (povzeto po Evropski komisiji, Poštne storitve, 2012).

Poštne storitve imajo v gospodarstvu vsake države vidno vlogo in so pomembne za delovanje celotne družbe, pošiljanje pošilk podjetij strankam in med podjetji, kjer je potrebno zagotoviti kvaliteto univerzalnim poštnim storitvam po dostopnih cenah. Država je imela v mnogih državah posebne interese, zato je izgradnjo in upravljanje teh storitev zagotavljala le enemu izvajalcu ter ga z državnim monopolom tudi ščitila. Najprej je bila zato potrebna odprava monopola, ki z zakonodajo ureja liberalizacijo, opravljajo izključne pravice države in odpira trg novim ponudnikom.

Z izvajanjem univerzalnih poštnih storitev v skladu z zakoni EU morajo izvajalci zagotavljati dostavo vsaj enkrat na dan in pet dni na teden. Zagotavljanje tako pogoste dostave na celotnem območju države (oddaljene vasi in naselja na visokogorskih območjih) bo z odpravo »rezerviranega območja« prvotnim operaterjem predstavljal velik strošek, saj je dejansko »rezervirano območje« ohranjalo dostavo pisemskih pošilk in nadomeščalo izgube. V okviru nadaljnje liberalizacije v evropskem poštnem sektorju se poraja tudi vprašanje o financiranju univerzalnih storitev v poštnem sektorju. Nastajali bodo tudi problemi zaradi izgube in/ali poškodovanih poštnih pošilk, saj bodo potrošniki negotovi, h kateremu operaterju naj se obrnejo glede pritožbe.

K liberalizaciji poštnih storitev so zagotovo pripomogli novi pravni okviri EU, ki so bili postavljeni, da bi spodbujali razvoj konkurence v panogah, kjer je prej prevladoval državni monopol. Poleg tega so storitve začeli urejati z regulativnim okvirom, ki jih predpisujejo direktive o storitvah. Liberalizacija lahko prinese tudi negativne posledice, če/ko se ponudniki na račun uporabnikov med seboj dogovarjajo o tarifah in si s tem povečujejo dobičke, zato je potrebno, da se liberalizacija (odprtje poštne trga večjim številom ponudnikom) in regulacija (dejavnost, ki deluje kot substitut za ekonomske sile na trgih, kjer ni konkurence) dopolnjujeta. V Sloveniji se oblast tega dolgo ni zavedala in je liberalizacijo in privatizacijo razumela kot uvedbo trga brez državne regulacije na zahtevo EU. Država se je umaknila iz javnega sektorja, čeprav je s tem nekdanjim monopolistom omogočila, da so se pričeli vesti kot zasebni monopolisti, in pripomogla k izboljšanju upravljanja in zniževanja stroškov. Ob tem se ne sme prezreti dejstvo, da se danes direktorji teh podjetij

razglašajo za učinkovite menedžerje in zase predlagajo nerazumljivo visoke plače, hkrati pa lobirajo pri nesposobnih politikih, da ta podjetja zaščitijo pred tujo konkurenco (povzeto po Narobe razumljena liberalizacija javnih podjetij, Kranjec 2003).

Ugotovljeno je, da imajo državni regulativni organi pri uresničevanju problemov v zvezi z dokončnim oblikovanjem notranjega trga in trga v okolju z več operaterji ključno vlogo. Za državne regulatorne organe je torej največji problem urediti in povezati delovanje na trgu z več operaterji, ukrepati proti strateškim oviram za vstop na trg tarif in se prilagajati stroškom. Za uspešno delovanje in učinkovito opravljanje nalog regulativnih organov je v večini držav potrebno okrepiti strokovno znanje in izkušnje ter zaposliti/izobraziti ustrezno kadrovska strukturo.

1.2 PRIJAZEN DOSTOP K LIBERALIZACIJI

Poslanci Evropskega parlamenta so bili proti hitrim predlogom Evropske komisije, s katerimi bi poštne storitve prepustili večji konkurenci, saj bi ljudje, ki živijo na oddaljenih območjih, težko dobivali svojo pošto po sprejemljivih cenah. Vztrajali so, naj liberalizacija poštne storitve poteka kontrolirano, postopno in skrbneje, kot je bila prvotno načrtovana, s čimer naj bi vzpostavili boljše ravnotežje med ekonomsko učinkovitostjo in socialnimi potrebami.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

Predpostavlja se, da se bodo prizadevanja za preoblikovanje enotnega trga poštne storitve odpirala poti konkurenci brez omejitev, da bodo postale poštne storitve cenejše, hitrejše, učinkovitejše in inovativne in da bo porast elektronskih sporočil povzročil padec obsega pisemskih storitev. Prvotni operaterji so imeli pravico, da imajo tako imenovano »rezervirano področje«, to je bil donosen monopol, konkurenci nedostopen.

Omejitve pri izvajanju popolne liberalizacije poštne trga so tudi v usklajevanju delovanja vseh držav članic EU, ki preoblikovanje bolj ali manj sprejemajo. Za nekatere države (nove države članice, države s posebno težavno topografijo, države z majhnim številom prebivalstva z omejenim geografskim obsegom) je rok za dokončno liberalizacijo zaskrbiljujoč.

1.4 METODE DELA

Zaradi teme diplomske naloge sem uporabljala opisovanje teoretičnih dejstev in pojmov ter prevzemanje stališč in dejstev drugih avtorjev. Uporabljene so tudi analitične metode pisnih virov, študije trga poštne storitve v EU, predpisi EU, pridobljeni z internetnih strani, iz internega glasila PS, obstoječih pravilnikov in zakonov PS, analiz novinarjev časnika Finance in Uradnih listov Republike Slovenije.

Kot odziv na neizbežne spremembe na tradicionalnem poštnem trgu in ob prestrukturiranju poštne trga tradicionalnih izvajalcev se v tej diplomski nalogi ugotavlja, ali bo liberalizacija poštne trga lahko ohranila zaposlovanje znotraj izvajalcev univerzalnih storitev, ali se bodo ustvarjala nova delovna mesta pri drugih izvajalcih in novih ponudnikih, kako bo cena in cenovna dostopnost vplivala na porabnika in konkurenco in kako bo to vplivalo na dostop na oddaljena območja.

2 ZAKONODAJA

Urejanje poštne trga EU se je v preteklih dvajsetih letih odvijalo in razvijalo preko javnih razprav, zakonodajnih posvetovanj in podobno. Na zahtevo Sveta ministrov je Evropska Komisija leta 1988 sprejela odločitev, da bistveno prevetri poštni sektor in trg z namenom vstopa na skupni trg blaga in storitev, ki bo zagotavljal prosti pretok blaga, oseb, storitev in kapitala. Tako je bil že leta 1992 okvirno nakazan proces liberalizacije poštne storitve v okviru EU z izdajo Zelene knjige o razvoju enotnega trga za poštne storitve in leta 1993 z objavo obvestila o smernicah za razvoj poštne storitve v Skupnosti.

2.1 POŠTNE DIREKTIVE

2.1.1 PRVA POŠTNA DIREKTIVA

Pet let je trajala javna razprava, preden sta leta 1997 Evropski parlament in Svet sprejela prvo Poštno direktivo¹ (v nadaljevanju PPD). V njej je zapisano mnogo sprememb o izvajanju univerzalnih poštne storitve, kakovosti storitve in usklajevanju tehničnih standardov in rezerviranih storitve (izvaja jih lahko le izvajalec univerzalnih poštne storitve). Spremembe so bile potrebne tudi pri določanju pristojnosti in obsegu nacionalnih regulativnih organov (v nadaljevanju NRA) ter tarifnih načel in računovodskih izkazov.

Namen PPD je bil:

- vzpostaviti regulativni okvir poštne sektorja na ravni Skupnosti,

¹ Directive 97/67/EC

- dvigniti in uskladiti kakovost nacionalnih poštних izvajalcev/operaterjev,
- izboljšati čezmejni prenos storitev,
- določiti časovni razpored o nadaljnjem odpiranju trga konkurenci.

2.1.2 DRUGA POŠTNA DIREKTIVA

V drugi poštni Direktivi² (v nadaljevanju DPD), sprejeti 2002, je Skupnost napravila naslednji korak v reformi poštne sektorja in je kot osnovni dolgoročni cilj postavila popolno liberalizacijo poštne trga.

Uvedena so bila pravila:

- za izvajanje univerzalnih poštne storitev,
- merila za izvajanje rezerviranih in nerezerviranih storitev,
- tarifna načela,
- preglednost računovodskih izkazov univerzalnih storitev,
- dodeljevanje dovoljenj,
- določitev za izvajanje in usklajevanje tehničnih standardov,
- ustanovitev neodvisnih regulatornih organov.

Tako se je ustvaril zakonodajni okvir, ki državljanom zagotavlja univerzalno storitev in obenem omejuje velikost rezerviranega območja za države članice, ki odločajo o omejitvi dostopa drugim gospodarskim subjektom na področju rezerviranih storitev EU.

Z liberalizacijo trga poštne storitev se je masa rezerviranih storitev zmanjševala in dokončno naj bi bila v vseh državah članicah EU odpravljena do konca leta 2012 (v Sloveniji so rezervirane storitve odpravljene s 1. januarjem 2011). Na začetku je bila masa rezerviranih poštne storitev do 350 gramov, leta 2002 se je znižala na pisma pod 100 gramov in leta 2006 na pisma pod 50 gramov. S 1. januarjem 2003 je bila določena cenovna omejitev v višini trikratne osnovne tarife za pošiljke korespondence, ki tehtajo manj kot 100 gramov, pri čemer se je konkurenci odprlo približno 9 % poštne trga. 1. januarja 2006 se je konkurenci odprlo še dodatnih 7 % poštne trga, in sicer z uvedbo omejitve cene za pisemske pošiljke, ki tehtajo manj kot 50 gramov in stanejo manj kot dva in polkratne osnovne tarife.

2.1.3 TRETJA POŠTNA DIREKTIVA

Tretja poštna Direktiva³ (v nadaljevanju TPD) je vnesla popolno preoblikovanje trga poštne storitev v Skupnosti, to je povsem nove spremembe na poštne področju. Predlog za TPD v letu 2008 se je razlikoval od prejšnjih dveh direktiv predvsem v načinu financiranja univerzalnih storitev. Prejšnji direktivi sta dopuščali, da se v obsegu, ki je potreben za financiranje izvajanja ustrezne ravni univerzalne storitve v državi članici, dovoli opravljanje rezerviranih storitev državnemu monopolu.

S TPD so bila uvedena naslednja skupna pravila:

² Directive 2002/39/EC

³ Directive 2002/39/EC

- v celoti odpraviti izključne in posebne pravice izvajanja rezerviranih storitev, posledično to pomeni popolno sprostitev trga poštne storitve najkasneje do 31. decembra 2010 oziroma v izjemnih primerih do 31. decembra 2012;
- trajno, redno in nemoteno izvajati univerzalne storitve vsem uporabnikom poštne storitve na celotnem ozemlju (v notranjem in čezmejnem poštnem prometu) in pod enakimi pogoji in cenami;
- vsaj enkrat letno podati statistične podatke o posameznih lastnostih in kakovosti univerzalne storitve vsi izvajalci poštne storitve;
- nuditi kakovostne storitve in varstvo uporabnikom poštne storitve ter jim omogočiti pravico do pritožbe zoper odločitve ali ravnanje izvajalca univerzalne storitve ali izvajalca zamenljivih storitev (to so poštne storitve, ki so lahko z vidika uporabnika štejejo v nabor univerzalne storitve, saj so v zadostni meri medsebojno zamenljive z univerzalno storitvijo);
- zagotoviti pogoje, ki urejajo poštne storitve in dostop do poštnega omrežja, pridobitev dovoljenj za sistem licenciranja v poštnem sektorju, to pomeni, da imajo izvajalci zamenljivih storitev enake pogoje dostopa do poštna infrastrukture, skupaj s ceno in načinom dostopa;
- urediti financiranje neto stroškov univerzalne storitve v primeru, ko pride do nepravilnih porazdelitev finančnih bremen (povrnitev ali delitev) med izvajalci oziroma uporabniki poštne storitve.

Postopoma so se cilji popolne liberalizacije trga začeli izvajati. Kljub številnim izrečenim kritikam na račun liberalizacije poštne storitve je določenim državam članicam Skupnost podaljšala čas priprave na prehod (od dve do štiri leta, odvisno od države članice). Trg poštne storitve se je s 1. januarjem 2011 popolnoma sprostil v skoraj vseh državah EU. Izjema so Ciper, Češka, Grčija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Poljska, Romunija in Slovaška, ki imajo podaljšan rok za dve leti. Slovenija je skupaj z Bolgarijo edina med novimi državami članicami, ki je napovedala, da nima zadržkov glede izvajanja direktive v prvotno predvidenem roku. Grčija uveljavlja izjemo zaradi geografskih posebnosti, to je velikega števila otokov, in Luksemburg zaradi majhnosti svojega trga.

PPD, DPD in TPD se med seboj zelo razlikujejo predvsem v predvidenem načinu financiranja univerzalne storitve, saj nova TPD prepoveduje izvajanje rezerviranih storitev, ki ovirajo popolno liberalizacijo poštnega trga, saj z rezerviranimi storitvami izvajalcu univerzalne storitve še vedno dovoljuje monopolni položaj.

Nadzorovanje in regulacija ostalih storitev sta bolj poudarjeni v TPD, ker je v njej pojem izvajalca univerzalne poštne storitve bistveno razširjen in delno tudi zato, ker TPD vključuje nekaj novih ukrepov, ki se nanašajo na regulacijo celotnega trga poštne storitve. Ko bo zahtevana liberalizacija popolnoma uveljavljena, bodo izbrani nacionalni izvajalci univerzalne storitve strmeli k povečanju tržne fleksibilnosti z zmanjšanjem področja univerzalne poštne storitve. Tako bo storitev masovne pošte prešla v ostale storitve. Izvajalci univerzalne storitve obvladujejo pomemben delež trga na področju masovne pošte, zato lahko zmanjšanje področja univerzalne storitve povzroči, da izvajalec univerzalne storitve zlorabi svojo tržno prevlado in spodkoplje popolno odprtje trga, če NRA s svojo zakonodajno močjo tega ne prepreči⁴.

⁴ *The Role of Regulators in a More Competitive Postal Market*, str.32

Nova TPD bo dokončno vzpostavila notranji trg poštnih storitev v EU in večja konkurenca naj bi privedla do razvoja boljših in inovativnih storitev.

2.2 PRAVILA ZAKONODAJE

Regulatorni okvir se nanaša na sistem zakonov in vladne institucije, ki so bile ustanovljene za upravljanje, urejanje in zagotavljanje poštnih storitev.

Zakoni se delijo na:

- primarno zakonodajo, ki jo je sprejel parlament in je najvišji zakonodajni organ,
- sekundarno zakonodajo, to so predpisi in uredbe drugih organov,
- sodne odločitve, ki delujejo v mejah uzakonjenih predpisov.

Od sprejema PPD je bilo potrebno vnesti tudi spremembe v primarno zakonodajo, saj je bila povprečna starost stare zakonodaj v državah EU okoli 15 let. Leta 2005 so mnoge države članice, zlasti tiste, ki so se pridružile EU po letu 2004, pregledale in preuredile svojo poštno zakonodajo v skladu s predpisano TPD.

Sekundarno poštno zakonodajo ni možno povzeti iz poštnih direktiv, ker jo sprejme Svet ministrov oziroma posameznih ministrstev na podlagi predpisov in uredb, ki jih izda NRA in vključujejo dovoljenja in pogodbe med vlado in poštnimi operaterji, ki opredeljujejo pogoje zaposlitve in drugih podobnih pravnih predpisov.

2.3 NACIONALNI REGULATORNI ORGANI

PPD je od držav članic zahtevala oblikovanje neodvisnega NRA, zakonsko ločenega in operativno neodvisnega od poštnih operaterjev. V nadaljevanju TPD predvideva, da bodo naloge NRA zagotavljanje obveznosti v skladu z določbami direktiv, zlasti ustvarjanje nadzora in urejanje postopkov za zagotavljanje provizij univerzalne storitve.

TPD predvideva, da je neodvisnost NRA-jev zadostno zagotovilo, da se njihove odločbe in določbe izvajajo nepristransko ter se pri tem upoštevajo orodja za zagotavljanje neodvisnosti, kot so:

- ustanavljanje veččlanskih odborov za vodenje NRA,
- imenovanje vodij NRA preko popolnoma neodvisnih agencij,
- imenovanje vodij pod strogo določenimi pogoji, ko so le-ti lahko razrešeni le v primeru slabega vodenja ali nesposobnosti,
- usposabljanje vodja za vodjo NRA na poštnem področju, z zakonskimi omejitvami,
- nevmešavanje ministrstva, odgovornega za poštno področje, v preglede in odločanja,
- financiranje NRA, ki naj bo neodvisno od ministrstva, odgovornega za poštno področje.

Najpomembnejše naloge NRA je zbiranje informacij pri poštnih operaterjih, s katerimi lahko ugotavljajo in primerjajo ustreznost delovanja s poštnimi direktivami. NRA imajo na razpolago ustrezna sredstva, da uveljavijo svoje zahteve in po potrebi

naprtijo globo⁵. Naloga držav članic Skupnosti je zagotoviti NRA-jem primerno oblast, ki bo dajala natančna navodila za usklajeno delovanje.

Vse države članice so dodelile funkcije NRA za poštno področje neodvisnim agencijam, ki imajo pooblastila na več področjih, običajno tudi na telekomunikacijskem in prometnem. Države članice zaupajo svojim regulatorjem, zato imajo običajno samo enega NRA, ki je odgovoren organ za upoštevanje vseh funkcij, ki spadajo na področje poštnih direktiv in naj bi zato imel široko znanje in sposobnost slediti hitrim tehnološkim spremembam (ob uporabi moderne in napredne tehnike) na področju poštnega trga in tudi na drugih področjih.

Iz spodnje tabele je razvidno, v katerih sektorjih ima NRA država članica pooblastila: A – noben, B – telekomunikacija, C – energija, D – vreme, E – plin, F – železniški promet, G – drugo.

DRŽAVA	NAZIV NACIONALNEGA REGULATORJA S SKRAJŠANIM NAZIVOM	DRUGI SEKTORJI
Avstrija	Austrian Regulatory Authority for Broadcasting and Telecommunications - RTR	B
Belgija	Belgian Institute for Postal Services and Telecommunications - BIPT	B
Bolgarija	Communications Regulation Commission - OCECPR	B
Ciper	Office of the Commissioner of Electronic Comm. and Postal Regulation - CTU	B
Češka	Czech Telecommunication Office	
Nemčija	Bundesnetzagentur – BNetzA	BCEF
Danska	Road Safety and Transport Agency, Postal Supervisory Department	A
Estonija	Estonian Competition Authority	BCEF
Grčija	Hellenic Telecommunications And Post Commission - EETT	BG
Španija	Ministry of Public Works and Transportation	A
Finska	Finnish Communications Regulatory Authority- Ficora	BG
Francija	Regulation Authority for Electronic Communications and Posts - ARCEP	B

⁵ *The Role of Regulators in a More Competitive Postal Market*

Madžarska	National Communications Authority – NHH	BG
Irska	Commission for Communications Regulation- ComReg	BG
Italija	General Direction of Postal Services Regulation (Min. Eco. Dev.) - DGRSP	
Litva	Communications Regulatory Authority – RRT	B
Luksemburg	Luxembourg Institute for Regulation – ILR	BCEG
Latvija	Public Utilities Commission	BCF
Malta	Malta Communications Authority – MCA	BG
Nizozemska	Independent Post and Telecommunications Authority - OPTA	B
Poljska	The President of the Office of Electronic Communications - UKE	B
Portugalska	National Communications Authority - ANACOM	B
Romunija	National Authority for Management and Regulation of Communications - ANCOM	B
Švedska	National Post and Telecom Agency – PTS	B
Slovenija	Post and Electronic Communications Agency of the Republic of Slovenia - APEK	BG
Slovaška	Postal Regulatory Office	A
Velika Britanija	Postal Services Commission - Postcomm	A
Islandija	Post And Telecom Administration – PTA	B
Norveška	Norwegian Post and Telecommunications Authority - NTP	B

Tabela 1: Tabela NRA za poštne storitve

Vir: NRA

Poštna direktiva zagotavlja nadzor nad izvajalcem univerzalne storitve na več področjih in pod različnimi pogoji. NRA-ji so posebej zadolženi za izpolnjevanje predpisov direktiv in ti so tako oblikovani, da bodo doseženi popolno odprtje trga, zaščitenost uporabnikov poštne storitve in univerzalne poštne storitve.

TPD razlaga cilje koristnega in potrebnega sodelovanja NRA z drugimi regulatornimi organi držav članic in s Komisijo. Pri izvajanju njihovih nalog iz PPD bi pospešili razvoj notranjega trga poštne storitve in pomagali zagotoviti stalno uporabo, še posebej tam, kjer nacionalna zakonodaja izvaja pravne odločbe Skupnosti.

Skupina evropskih regulatorjev (v nadaljevanju SRG) za elektronska komunikacijska omrežja in storitve je ustanovila Komisijo, ki zagotavlja primeren mehanizem za spodbujanje sodelovanja in usklajevanja med NRA-ji in Komisijo, da spodbudi razvoj notranjega trga za elektronsko omrežje in storitve, preko katerega bi se izmenjavale izkušnje in izrazila mnenja o delovanju ter nizali predlogi za izboljšanje skladnosti izvajanja regulativnega okvira na enotnem trgu EU. SRG je nadomestil »Body of European Regulators for Electronic Communications« (BEREC), sestavlja ga upravni odbor, v katerem so zastopani vsi nacionalni regulatorni organi in Komisija.

Zaradi več stranskih sporazumov, ki stremijo k poenotenju in sodelovanju v čezmejnem prometu v širšem obsegu, so vse bolj aktualni tudi sporazumi, ki urejajo medsebojno sodelovanje mednarodnih poštne akterjev na dvostranski ravni in so zelo dobrodošli, saj tujemu pošiljatelju omogočajo upoštevanje lokalnih posebnosti in s tem dosegajo ekonomske, marketinške ter druge prednosti in koristi.

Tudi PS je že sklepala medsebojne sporazume na mednarodnem področju (REIMS-sporazum), v vse večji meri sklepa bilateralne sporazume, imenovane »Direct Entry«, s poštne operaterji in drugimi partnerji iz Evrope in ima že sklenjene sporazume za avstrijsko, švicarsko, italijansko in francosko pošto ter s poštami bivših jugoslovanskih republik, Hrvaško, Makedonijo in Srbijo.

3 LIBERALIZACIJA POŠTNEGA TRGA V EU

Namen liberalizacije evropskega poštne trga je razbiti monopolne strukturne ponudbe, ki so bile značilne za tradicionalni poštne trg, in jih nadomestiti s tržno usmerjenimi in konkurenčno komercialnimi dejavnostmi. Z odpiranjem poštne trga se predvideva povečanje učinkovitosti, usmerjenost k uporabniku, znižanje cen in večja prisotnost poštne storitve tudi na odročnih območjih.

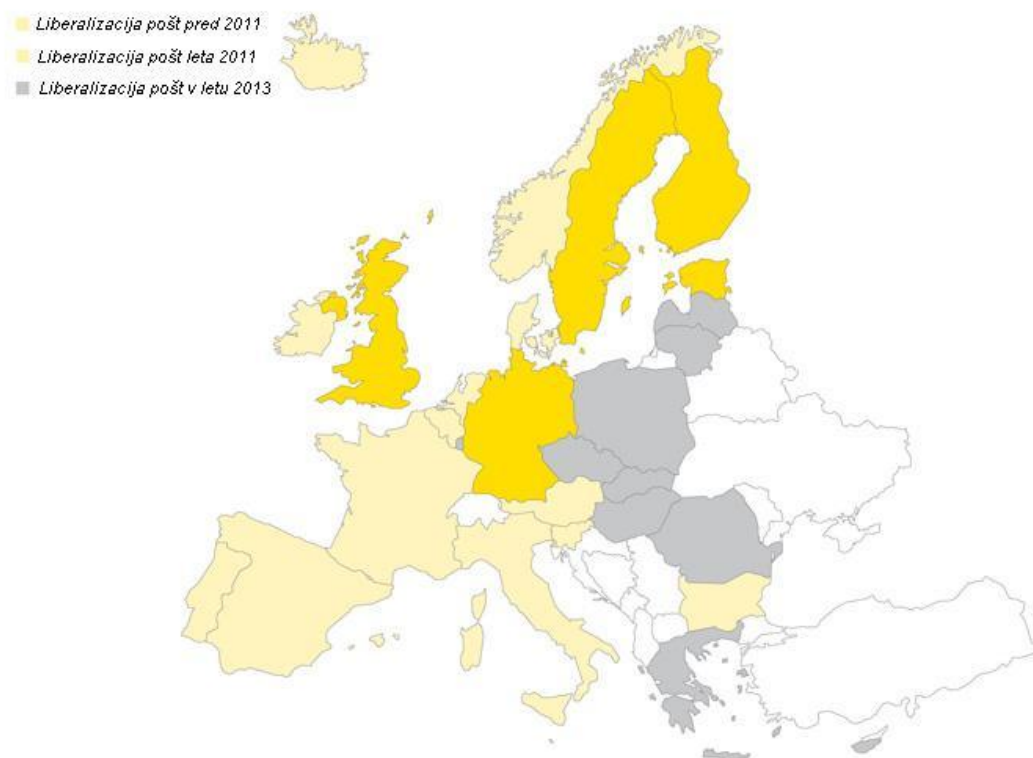
Ideja o liberalizaciji in nadomestitvi državne udeležbe s konkurenco v gospodarstvu je v številnih državah povzročila pozitiven odziv. Z omenjenim ukrepom bi se države prenehale vmešavati v oskrbo z vodo, komunalne storitve ter elektriko in v gospodarjenje s cestami in komunikacijami, ker bi opravljanje teh storitve prepustile nedržavnim podjetjem. Države bi bile le še nadzorni organ, hkrati pa bi omenjena podjetja podpirala na novih trgih, in sicer v obliki poroštev.

Pobudniki in eni od glavnih gonilnih sil liberalizacije poštne storitve za odpravo trgovskih ovir in uvedbo neomejene konkurence na prostem trgu izven državne meja so bile sledeče mednarodne organizacije:

- Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), katere članica je Republika Slovenija od julija 2010, združuje 32 gospodarsko najrazvitejših držav in deluje na področjih gospodarskega in socialnega razvoja (finančni trgi, mednarodna korupcija, upravljanje podjetij v javni lasti, zaposlovanje, javna uprava ...).

- EU je gospodarska in politična povezava 27 evropskih držav, ki spodbuja liberalizacijo v skoraj vseh sektorjih gospodarstva, kar predstavlja največje svetovno gospodarsko območje s 500 milijoni prebivalcev.
- Svetovna trgovinska organizacija (WTO) je pristojna za multilateralna pravila, po katerih poteka trgovina med njenimi članicami, ureja in odstranjuje ovire mednarodne trgovine, rešuje in poravnava spore med svojimi članicami, skrbi za transparentnost ter z rednimi revizijami nadzira trgovinsko politiko; Republika Slovenija je postala njena članica 30. julija 1995.
- Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad (IMF) sta mednarodni finančni organizaciji s 187 članicami držav, spodbujata globalno denarno sodelovanje, odločata o odobritvi posojil in pomoči državam v razvoju in načrtujeta pospeševanje mednarodne trgovine z jasnim načrtom liberalizacije in odpiranjem trgov konkurenci; Republika Slovenija je njena članica od 15. januarja 1993.

Za območje EU je značilno, da za poštno storitve med članicami obstajajo velika odstopanja v njihovi kvaliteti in tudi organizacijske razlike med poštnimi operaterji. Razlike temeljijo na zgodovinskem razvoju poštne dejavnosti na določenem območju, vidne so v kvaliteti storitev, zakonodaji, regulatornih organih, v stopnji liberalizacije poštnega prometa in drugih dejavnikih. Komisija se je kljub vsemu naštetemu odločila za postopno liberalizacijo poštnega sektorja vsake države članice in rok za popolno liberalizacijo za vseh 27 držav članic EU določila do leta 2013.

Slika 1: Prikaz liberalizacije pošt
Vir: Zemljevid poteka poštne liberalizacije

Komisija EU je ugotovila, da so vse države članice upoštevale in vnesle določila direktiv v svoje nacionalne zakonodaje. Glavni cilj je bil zagotoviti določene standarde univerzalnih storitev:

- zagotoviti dostavo vsaj 5–krat tedensko za pošiljanje korespondence do 2 kg in paketov do 10 kg, razen v izjemnih primerih, ko to ni mogoče zaradi geografskih pogojev;
- vpeljati enotno tarifo za te storitve na celotnem ozemlju.

Bistvo delovanja enotnega poštnega trga v članicah EU je, da se sistem učinkovite pravne ureditve uvede v vseh članicah ter da nacionalna poštna zakonodaja ne ovira nastanka konkurence in njenega pozitivnega vpliva na potrebe uporabnikov. Za razvoj konkurence v poštnem sektorju obstajajo prizadevanja za omogočanje dostopa do mreže konkurentov za dostavo pošte. V večini držav članic mora tradicionalni poštni operater zagotoviti dostop pod ustreznimi določili in pogoji, ki se določijo predvsem s pogajanjem, če to ne uspe, jih lahko določi NRA.

Vstop in pritisk konkurence na sedanjega poštnega operaterja bo različen od države do države članice EU, predvsem zaradi števila dejavnikov, kot so novi konkurenti, potencialna rast obstoječih konkurentov ali/in povečanje obsega poštnih storitev obstoječega operaterja.

3.1 LIBERALIZACIJA ŠVEDSKEGA POŠTNEGA TRGA

»Swedish Post« (v nadaljevanju Švedska Pošta) je pionir na področju liberalizacije poštnega trga, saj je z njo pričela v začetku leta 1993, kar je posledica političnega soglasja o potrebi povečanja produktivnosti v javnem sektorju. Poštni monopol je ukinila že pred PPD in poštni trg je postal sproščen za konkurenco, še preden je leta 1995 postala del EU. Švedska je naredila prvi korak k liberalizaciji in privatizaciji, ko je odpravila vse pravne negotovosti in leta 1994 formalno preoblikovala Švedsko pošto v delniško družbo, ki je ostala v 95-odstotni lasti države, vendar kot samostojno podjetje brez kakršnih koli ugodnosti države.

Slika 2 : Logotip švedske pošte
Vir: Švedska pošta

Zabeležili so, da je od leta 1993 delovalo približno 100 poštnih operaterjev, ki so aktivno delovali na švedskem poštnem trgu, od tega jih je v letu 2008 ostalo le še 30. Poštni operaterji na švedskem trgu se delijo na dva pomembna dela:

- »Posten AB« z 90,67 % tržnega deleža,

- glavna konkurenca »Citymail« z 9,12 % tržnim deležem,
- preostali konkurenci, ki je trenutno aktivna na švedskem poštnem trgu, pripada 0,21 % tržnega deleža.

Konkurenti, ki so odstopili od svoje dejavnosti, so ugotovili, da je na švedskem poštnem trgu še vedno premočna tradicija Švedske pošte. Konkurenčna podjetja so imela zaposlenih devet ali manj delavcev, nobeno podjetje ne več kot petdeset, zato so se z opravljanjem poštnih in sorodnih storitev težko preživljali in bi morali za prepričevanje kupcev nameniti dodatna sredstva.

Pokazal se je negativen vpliv liberalizacije Švedske pošte na zmanjševanje delovne sile, saj se je število zaposlenih od leta 1993 zmanjšalo za 33,5 %, zaprli so 52 % poštnih enot, vzrok za to je bila tudi prekinitev sodelovanja z »Nordbanken«, za katero so opravljali bančne posle.

Švedska je redko poseljena in ima močno razvito internetno poslovanje. Ena najbolj obiskanih in priljubljenih strani je spletna stran pošte, kjer lahko državljani sprejemajo pošto od državnih ustanov in organov in se lahko odločajo med klasičnim in elektronskim prejemanjem pošte. Uvedli so tako imenovane elektronske poštno predale »ePostboxen«. Za individualne uporabnike je pristop brezplačen, stroške pošiljanja pokriva pošiljatelj po veljavnem poštnem ceniku. Spletna stran Švedske pošte, imenovana »Torget«, je zelo priljubljena in obiskana med uporabniki spletne strani, mesečno jo obiše od pet do osem milijonov državljanov Švedske.

Podjetje »Posten AB« je leta 2001 začelo preoblikovati tradicionalne poštno enote, tako da jih je nadomestilo z novo mrežo privatiziranih in pogodbenih okenskih pošt. Novo poštno omrežje ima 2.500 podeželskih poštarjev, ki dostavljajo pošiljke oddaljenim uporabnikom in je sestavljeno iz treh nivojev.

- Prvi nivo: 2.000 poštnih zastopnikov, vso lastniki manjših trgovin, bencinskih črpalk in kioskov imajo pridobljeno zahtevano znanje in dovoljenje od »Posten AB« za sprejemanje pošiljk in prodajo znamk; delovni čas je za uporabnike ugoden, od 8.00 do 17.00 ure.
- Drugi nivo: 1.600 okenskih pošt z zaposlenimi poštnimi delavci, ki strankam ponujajo vse storitve razen dostave pošte in se nahajajo v večjih trgovinah, ki so običajno odprte dalj časa, nekatere tudi 24 ur.
- Tretji, najvišji nivo: 381 pošt, nahajajo se v večjih mestih in jih neposredno upravlja »Poste AB«, zagotavljajo opravljanje vseh poštnih storitev za vse občane in imajo med tednom delovni čas od 7.00 do 19.00 ure.

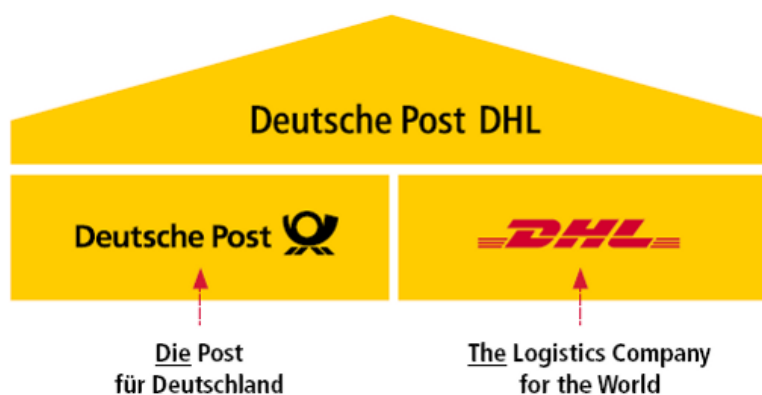
Nacionalni regulatorni organ »National Post and Telecom Agency« (v nadaljevanju PTS) je neodvisen organ, ki je pristojen za ureditev in nadzor poštnih storitev in izdaja dovoljenja, splošna navodila za uporabo izdanih predpisov, opozorila, razveljavlja dovoljenja in lahko naloži kazen poštnim operaterjem. Nadzoruje druge poštno operaterje in »Posten AB« družbo, ki je v popolni lasti države in določena za izvajalca univerzalne storitve, da izpolnjujejo zahteve v zvezi z dostavo pisem. PTS je pristojen tudi za ravnanje s pošiljkami, katerih operaterji niso mogli izročiti (odpira poštno pošiljke in jih vrne pošiljatelju, če je identiteto pošiljatelja mogoče razbrati iz vsebine pošiljke). (povzeto po Duran, 2010).

3.2 LIBERALIZACIJA NEMŠKEGA POŠTNEGA TRGA

Leta 1998 se je v nacionalno zakonodajo nemške pošte zapisala PPD, ki govori o skupnih pravilih za razvoj notranjega trga poštne storitve v Skupnosti in izboljšanje kakovosti storitev. V praksi je to pomenilo, da se je monopolna organizacija razdelila na področje poštne storitve, storitev poštne bančništva in področje telekomunikacij. Politika se ni več vmešavala v poslovne odločitve posameznih področij. Naslednji korak pri reorganizaciji se je zgodil leta 1995, ko je vsaka od prej omenjenih organizacij pridobila status neodvisne družbe. Sprva je nemška vlada želela ohraniti večinski delež pri kapitalni strukturi, vendar se je Nemška pošta 20. novembra 2000 privatizirala in na razpisu javnih ponudb nastopila kot »Deutsche Post World Net« (v nadaljevanju DPWN) – holding, z »Deutsche Post AG« (v nadaljevanju DPAG) kot edinim delničarjem. DPWN je trenutno svetovno vodilno mednarodno poštno podjetje, zgled vsem ostalim poštam na področju logistike. V tem času se je nemška nacionalna zakonodaja trikrat spremenila, leta 2001, 2002, in 2003, vsakič zaradi preoblikovanja in liberalizacije nemškega poštne trga v skladu z direktivami EU.

Z načrtovanimi nakupi podjetij po vsem svetu, med katerimi sta tudi največje kurirsko podjetje DHL in evropsko špedicijsko podjetje Danzas, je Nemška pošta postala največje logistično podjetje na svetu. Svoj položaj si je s prevzemom »Air Express Internacional« in »Airbone« utrdila tudi na ameriškem trgu ter na britanskem trgu dokončno odkupila še »Securior«, ki je bil od leta 1999 že 50 odstotkov v njihovi lasti. Evropska komisija je zaradi številnih odkupov izrazila resne pomisleke o številnih odkupih na svetovnem trgu, zato je Nemška pošta umaknila predviden dokončni prevzem podjetja »Trans-o-Fex Schnell-Lieferdienst« (povzeto po Deutsche Post).

Privatizacija je potekala pred liberalizacijo, vendar se je liberalizacija nemškega poštne trga začela v roku, ki ga je določila Komisija. Leta 1998 je Nemška pošta znižala mejo s 350 na 200 gramov za rezervirane poštne pošiljke, ta meja je bila nižja od stopnje, navedene v direktivah. Leta 2003 je odprla trg za konkurenco čezmejnega prometa ter znižala pošiljke za rezervirano področje do 100 gramov in leta 2006 do 50 gramov.

Slika 3: Logotipi nemške pošte
Vir: Deutsche Post

DPAG poštna dejavnost se trži pod enotno blagovno znamko »Deutsche Post«. Za domače poštne storitve se uporablja blagovna znamka DPAG, za čezmejni promet pa kot podjetje »Deutsche Post DHL«, sinonim za hitrost in zanesljivost, ponudnik hitre dostave in logistične storitve, vključno s špedicijo, transportnim upravljanjem ter skladiščenjem in distribucijo. Nemška pošta je razvila tudi nove storitve na področju internetne tehnologije in prek svojih dveh portalov (e-Poste in e-Filiale) ponuja pestro ponudbo storitev: razvijanje digitalnih fotografij, pisarniški material, je tudi distributer za električno energijo.

Od 1. januarja 2008 je nemški poštni trg popolnoma liberaliziran, poštним uslužbencem so uvedli predpisane minimalne plače, zmanjšalo se je število zaposlenih za določen čas in povečal delež delavcev s skrajšanim delovnim časom. Leta 2009 je po odpravi monopola »Deutsche Post AG« imelo 88,2 % poštnega tržnega deleža, leta 2008 pa 89,6 %.

Za ureditev trga poštних storitev je odgovorna zvezna agencija »Bundesnetzagentur« (v nadaljevanju BNetzA), ki je pristojna za ureditev elektrike, plina, telekomunikacije, od začetka leta 2006 tudi za železniško infrastrukturo. BNetzA skrbi zlasti za nadzor cen, izdaja dovoljenja in zagotavlja izvajanje univerzalnih storitev po dostopnih cenah.

Zakon ne zahteva imenovanja izvajalca univerzalne storitve, temveč dopušča možnost, da se univerzalna storitev zagotovi na trgu. V kolikor BNetzA ugotovi, da se univerzalne storitve nezadostno oziroma neustrezno izvajajo, to objavi v svojem uradnem glasilu. Če se v enem mesecu od objave ne prijavi noben izvajalec ali na podlagi zbranih ponudb ne najde BNetzA ustreznega ponudnika, izbere tistega, ki prevladuje na ustreznem trgu izdelkov oziroma zemljepisnem trgu.

3.3 LIBERALIZACIJA NIZOZEMSKEGA POŠTNEGA TRGA

Pošta Nizozemske ima dolgo zgodovino pod okriljem države, ki je sledila potrebam gospodarstva in poslovnim novostim. Naglo širjenje in povečevanje uporabe zasebnih telefonov in kasneje faksov so bili začetni kazalci za preoblikovanje tradicionalnega poštnega trga.

1. januarja 1989 se je trg poštних storitev preoblikoval v zasebno delniško družbo »Royal PTT Nizozemska NV« z vsemi delnicami v državni lasti. Leta 1994 so delnice kotirale na borzi v Amsterdamu in večinski nadzor »PTT Post« je leta 1996 prešel v zasebne roke. Istega leta družba pridobi podjetje »TNT« in po vsem svetu začne dostavljati iz Avstralije. S tem postane podjetje »TNT« pomembna sila v logistiki in na svetovnem poštnem trgu.

Leta 1998 sta se podjetji »TNT in »PTT Post« združili v »TNT Post Group« (v nadaljevanju TPG) in postali neodvisni od telekomunikacijskih storitev. TPG se kasneje leta 2002 preimenoval in razvila v »TNT Post«, danes je nosilec 86 % poštних storitev na Nizozemskem.

»TNT Post« je bila med vodilnimi v zagonu liberalizacije poštnega trga v Evropi in je kot zasebno podjetje »TNT Post« leta 2009 trg poštних storitev popolnoma

liberalizirala. Zaradi tega so konkurenčni prevozniki začeli dostavljati pisma do 50 gramov. »TNT Post« ocenjuje, da se je zaradi konkurence poštni promet zmanjšal za 14 %.

»TNT Post« še naprej razvija trg poštних storitev in je priznано kot eno najbolj učinkovitih poštних operaterjev po svetu. Njihov cilj je: biti prisoten v vsakem okraju Evrope. Podjetje angažirano išče nove donosne poštne trge in nove priložnosti, med katerimi je tudi internetno nakupovanje.

Slika 4: Logotip nizozemske pošte
Vir: Nizozemska pošta

Vizija »TNT Post« je, da do leta 2015 zmanjša tranzitne čase po Evropi, razširi poštni trg na Bližnji vzhod in v Rusijo, okrepi medcelinske odnose s »Freight Con – Way« in tako pokrije vso Severno Ameriko.

Na Nizozemskem ureditev poštne trga nadzira NRA »Independent Post and Telecommunications Authority« (v nadaljevanju OPTA), ki je vladno telo in deluje kot samostojen upravni organ, skladno z zakonodajo in predpisi na področju pošte in elektronskih komunikacijah, spodbuja konkurenco za izvajanje univerzalnih storitev in uravnava cene za potrošnike.

3.4 STANDARD KAKOVOSTI POŠTNIH STORITEV V EU

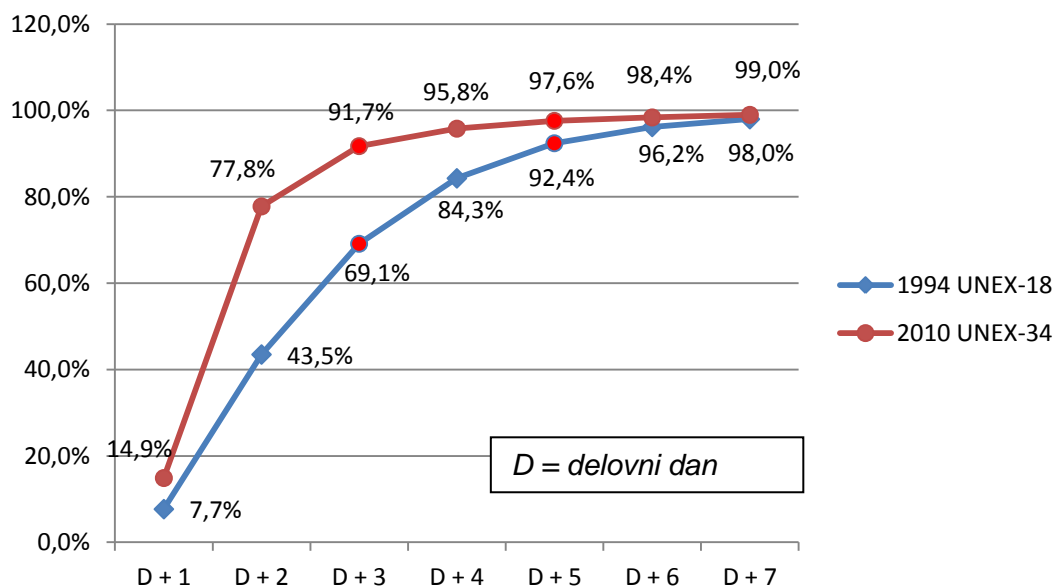
PPD zavezuje države članice EU k upoštevanju predpisanih standardov o prenosu in kakovosti poštних storitev. Visoka raven kakovosti poštних storitev je najpomembnejši dejavnik za »imeti« zadovoljnega uporabnika poštних storitev na konkurenčnem trgu poštних storitev.

»International Postal Corporation« (v nadaljevanju IPC) je leta 1994 vpeljala sistem za neodvisno merjenje kakovosti (v nadaljevanju UNEX), za merjenje pisemskih storitev, ki določa metodologijo za spremljanje kakovosti poštних storitev v EU. IPC uporablja UNEX-sistem za merjenje uspešnosti mednarodnih pisemskih storitev med poštnimi operaterji po vsem svetu in neprekinjeno celo leto. S preizkusnimi pisemskimi vzorci zajemajo mestna in podeželska območja v EU. Testna pisma vsebujejo radiofrekvenčno identifikacijo (v nadaljevanju RFID), ki poštno pošiljko

nadzoruje v vseh fazah poštnega prenosa anonimno preko mednarodnih poštnih sistemov od sprejema, zbiranja, sortiranja, transporta do dostave. Trenutno je v to omrežje vključenih 54 držav po vsem svetu in 360 mest z več kot 1.500 RFID sprejemnikov.

Leta 2010 je podjetje »TNS Research Internationa« izvedlo meritve kakovosti prenosa 325.000 prednostnih pisemskih pošiljk. Meritve so potekale v 34 državah, v 27 državah članicah EU, v nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji ter Švici in Turčiji, na Hrvaškem, Islandiji, Norveškem in nekaterih območjih Bosne in Hercegovine.

Roki prenosa pri merjenju UNEX rezultatov pisemskih pošiljk so tudi leta 2010 presegle standarde EU in pokazali, da kakovost v zadnjih 13 letih ni padla, saj so roki prenosa vedno nad pričakovanji. V skladu TPD morajo biti roki za prenos 85 % prednostnih pisemskih pošiljk dostavljenih v treh dneh in 97 % prednostnih pisemskih pošiljk dostavljenih v petih dneh. Rezultati so pokazali, da je bilo po Evropi dostavljenih 91,7 % prednostnih pisemskih pošiljk v treh dneh in 97,6 % prednostnih pisemskih pošiljk v petih dneh.

Graf 1: Grafični prikaz UNEX merjenja leta 1994 in 2010

Vir: [UNEX Leaflet 2010_English.pdf \(479,00 KB\)](#)

4 LIBERALIZACIJA TRGA POŠTNIH STORITEV V SLOVENIJI

Proces liberalizacije trga poštne storitve v Sloveniji poteka že od leta 1997. Podjetje PS je vseskozi aktivno delovalo na področju spremljanja procesa liberalizacije trga poštne storitve EU in pri pripravi ukrepov za delovanje v novo nastalih razmerah. Leta 2009 je bila ustanovljena projektna skupina »Delovanje PS na liberaliziranem trgu poštne storitve« z nalogo uskladiti delovanje PS s pravnima meriloma EU in Republike Slovenije ter prilagoditi poslovanje razmeram liberalizacije, prepoznavanja morebitnih pomanjkljivosti ter uvedbi nadomestnih produktov in storitev, s katerimi se bodo zmanjšale negativne posledice liberalizacije.

Prihajajoča liberalizacija oziroma popolno odprtje poštne trga v EU je vplivala tudi na spremembe v poslovni mreži PS. Gre za sistem organizacije in vseh vrst sredstev, ki jo uporabljajo izvajalci univerzalne storitve, zlasti za:

- sprejem poštnih pošilk, ki spadajo v obveznost univerzalne storitve s točko dostopa na vsem ozemlju Republike Slovenije,
- prenos teh pošilk in ravnanje z njimi od točk dostopa do distribucijskega centra,
- dostavo na naslove, označene na pošilkah (povzeto po Zakonu o poštne storitvah, 2009, str. 2).

Pošta predstavlja enoto poštne omrežja za opravljanje poštne storitve in se odpre ali zapre glede na število gospodinjstev v posameznem kraju. Pri tem se upoštevajo tudi zahteve lokalnih skupnosti (občine, krajevne skupnosti), obseg poštne storitve, povezanost s poštne logističnim centrom, geografska oddaljenost in drugo.

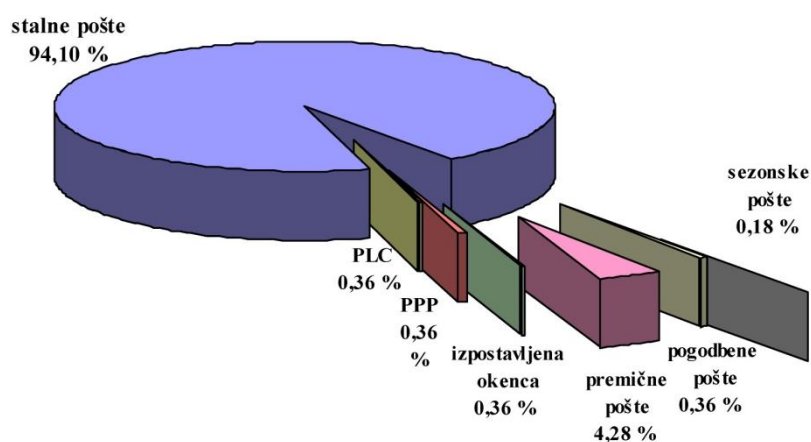
Zaradi liberalizacije je PS pričela preoblikovati manjše stacionarne pošte. Le-te imajo svojo lokacijo, poštne številke in ime ter določeno dostavno območje. Za delo z uporabniki mora biti odprta najmanj 2 uri na dan, od ponedeljka do petka. Do julija 2010 je PS 25 stacionarnih pošt preoblikovala v premične, in sicer zaradi manjšega števila gospodinjstev na tem območju, kar je povzročalo negativne rezultate. Premična pošta ima, kot že omenjeno, svojo poštne številke in ime, lahko tudi določeno dostavno območje in posluje v ustreznem prevoznem sredstvu. Kraj in čas postankov predlaga poslovna enota.

Značilnost premične pošte je, da pismonoša storitve opravlja na terenu:

- z dostavnim vozilom,
- ob vnaprej določeni uri se ustavi na vnaprej določenem kraju in določen čas opravlja poštne storitve,
- gospodinjstvom dostavlja poštne pošiljke vsaj petkrat tedensko,
- uporabniki poštne storitve imajo na voljo številke mobilnega telefona pismonoša, tako da se za poštne storitve lahko dogovorijo.

Za uporabnike je premična pošta prijazna in hitra, primerna za opravljanje vseh poštne storitve, ki jih običajno opravljajo na pošti.

Deleži različnih organizacijskih oblik pošt – največ je stalnih pošt

Slika 5: Delež različnih organizacijskih oblik pošt
Vir : Organizacijska oblika pošt 2010

Leto 2010 je bilo v Sloveniji zahtevno zaradi popolnega odprtja oziroma liberalizacije trga poštne storitve, saj so se na poštne trg vzpostavljali in tudi uspešno zaključili številni projekti za odpravo še zadnjega »monopolnega dela«, ki se je nanašal na tako imenovano rezervirano področje v sklopu univerzalne poštne storitve – prenos pisem in dopisnic, lažjih od 50 gramov (povzeto po Novak).

PS je leta 2010 okrepila konkurenčne prednosti, racionalizirala in razvila nove storitve, obnovila in posodobila vozni park, informacijsko tehnologijo, posodobila omrežje poštne enot, tudi s premičnimi poštami, in zgradila paketno pretovorne pošte (PPP).

4.1 NACIONALNE ZAKONODAJE

4.1.1 ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto)

Pred prvim zakonom o poštne storitvah (ZPSto) v Republiki Sloveniji, ki je bil sprejet junija 1997, je veljal Samoupravni sporazum o splošnih pogojih za opravljanje poštne, telegrafskih in telefonskih storitvah. S prvim zakonom so bile opredeljene:

- poštne storitve,
- pogoji in načini njihovega upravljanja,
- razmerja med uporabniki in izvajalci poštne storitve,
- izvajanje poštne storitve prenosa pisem do mase 1.000 gramov, dopisnic in telegrafskih sporočil v notranjem in mednarodnem prometu.

4.1.2 ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto-1)

Zaradi uvajanja evropske zakonodaje v pravni red naše države je bil leta 2002 sprejet Zakon o poštних storitvah (ZPSto-1), na podlagi katerega je prišlo do uvedbe novih vrst storitev (univerzalnih in rezerviranih) ter:

- registracije izvajalcev poštних storitev,
- podelitve dovoljenj za izvajanje univerzalnih storitev,
- določitve točk dostopa do javnega poštnega omrežja,
- izdajanja splošnih pogojev za izvajanje storitev,
- sprememb računovodskega spremljanja izvajanj poštних storitev, ločeno za univerzalne in rezervirane storitve,
- prepovedi subvencioniranja,
- nove opredelitve tehnoloških faz poštnega procesa,
- uvedbe nadomestila za izvajanje univerzalnih poštних storitev ...

4.1.3 ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto-1A) in (ZPSto-2)

S spremenjenim in dopoljenim Zakonom o poštних storitvah (ZPSto-1A) maja 2004 so bile formalno odpravljene pravne ovire za vstop konkurence in vzpostavljeni pogoji za nadaljnjo liberalizacijo poštne trga v Sloveniji.

Zakon o poštних storitvah (ZPSto-2) določa pogoje in postopke za izvajanje poštних storitev:

- ureja zagotavljanje, izvajanje in financiranje univerzalnih storitev,
- uvaja pogoje dostopnosti do poštnega omrežja,
- izdaja poštne vrednotnice v republiki Sloveniji,
- določa pristojnosti, organizacijo in delovanje APEK-a, neodvisnega regulatornega organa.

4.1.4 ZAKON O POŠTNIH STORITVAH (ZPSto-2A)

Zakon o poštних storitvah (ZPSto-2) je bil oktobra 2010 zamenjan z Zakonom (ZPSto-2A), ki odpravlja dvome o pravilnosti prenosa TPD direktive v slovenski pravni red, predvsem zaradi odprave zamenljivih storitev.

Skladno s 73. členom Zakona o poštних storitvah je izvajalcu univerzalne poštne storitve PS v Republiki Sloveniji 31. decembra 2010 potekla izključna pravica do izvajanja rezerviranih storitev. To pomeni, da je bil 1. januarja 2011 trg poštних storitev popolnoma liberaliziran. Republika Slovenija je zadostila formalnim pogojem za vstop v enotni trg poštних storitev v EU.

4.2 NACIONALNI REGULATORNI ORGAN V SLOVENIJI

Agencija za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije (ATRP) je bila ustanovljena s sklepom leta 2002 in se je leta 2004 preimenovala v Agencijo za pošto in elektronske komunikacije⁶ (v nadaljevanju APEK).

APEK je neodvisen regulatorni organ, ki ureja in nadzoruje delovanje na področjih elektronske komunikacije in pošte ter določenih nalog na področju radijske in televizijske dejavnosti. Na področju poštних storitev APEK nadzoruje cene, zagotavlja univerzalne storitve, spodbuja konkurenco na trgu poštних storitev Slovenije ter skrbi za pravice uporabnikov. Deluje v skladu z veljavno zakonodajo in predpisi, svoje naloge opravlja javno in pregledno, v korist vsem uporabnikom in širši javnosti.

V Sloveniji od 2. avgusta 2009 velja nov Zakon o poštних storitvah (ZPSto-2), ki je nastal na podlagi spremenjene Poštne direktive, zato je APEK leta 2010 moral uskladiti delovanje z novim zakonskim okvirom, prilagoditi posamezne akte ali izdati nove, splošne:

- Splošni akt o izjemah pri izvajanju univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 22/2010),
- Splošni akt o nalepki za prepoved dostavljanja v predalčnik (Ur. l. RS, št. 22/2010),
- Splošni akt o ločenih računovodskih evidencah in prepovedi subvencioniranja (Ur. l. RS, št. 29/2010),
- Splošni akt o kakovosti izvajanja univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 47/2010),
- Splošni akt o računovodskih informacijah in izračunu neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 47/2010),
- Splošni akt o posredovalnem postopku med udeleženci v poštni dejavnosti (Ur. l. RS, št. 55/2010).

Regulatorni organ APEK tudi:

- raziskuje, kako so s poštними storitvami zadovoljni uporabniki,
- ugotavlja, kako poteka dostava preko izpostavljenih predalčnikov,
- analizira trg poštних storitev,
- ocenjuje in presoja ločevanje pošiljk na prednostne in neprednostne.

4.3 IZVAJANJE UNIVERZALNE POŠTNE STORITVE

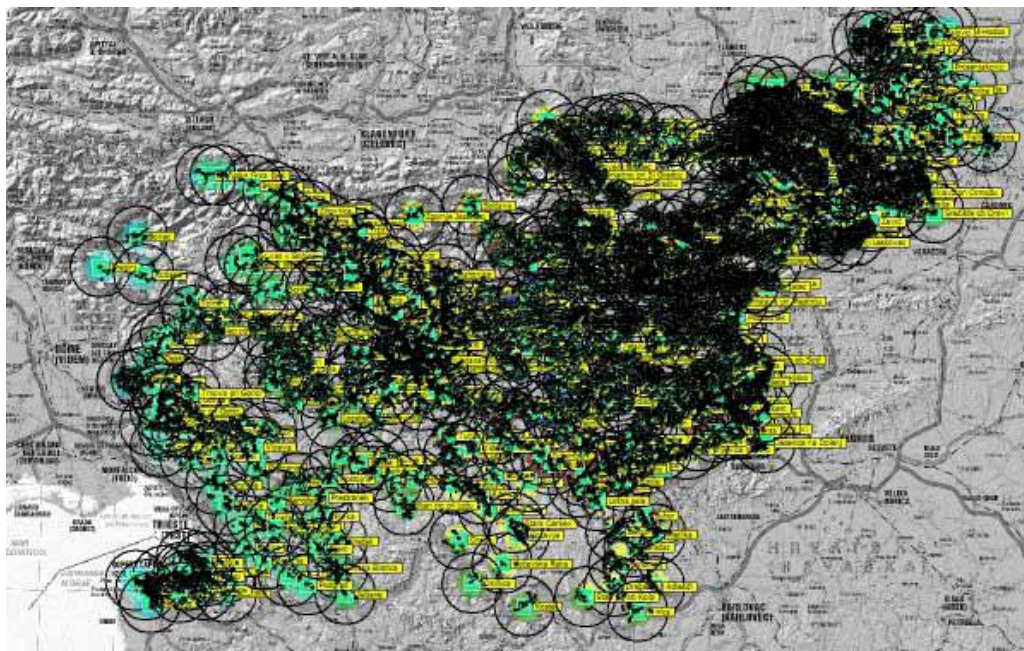
Izvajalec univerzalne poštne storitve v skladu z zakonom in splošnim aktom o kakovosti izvajanja univerzalnih poštних storitev vzpostavlja in vzdržuje javno poštno omrežje, zagotavlja razporeditev in ustrezno število kontaktnih točk za izvajanje storitev, pri čemer mora upoštevati razumne potrebe uporabnikov poštних storitev.

Pri izvajanju univerzalne poštne storitve izvajalec uporabnikom zagotavlja:

- najmanj pet delovnih dni tedensko najmanj en sprejem in eno dostavo poštних pošiljk dnevno na dom ali v prostore vsake fizične ali pravne osebe,

⁶ Uradni List RS, št. 60/01, 52/02 in 80/04

- ustrezno število in delovni čas kontaktnih točk za neposredno delo z uporabniki poštne storitve,
- zadostno število poštne nabiralnikov,
- ustrezne roke prenosa poštne pošiljke,
- zakonsko določene postopke pri reševanju reklamacij in ugovorov.

Slika 6: Pokritost prebivalcev Republike Slovenije s kontaktnimi točkami
Vir: APEK letnoporocilo2010_SLO

Pošta Slovenije mora na območju Slovenije zagotoviti najmanj eno kontaktno točko v občini, organizirano kot pošto, premično pošto ali pogodbeno pošto, tako da oddaljenost do najbližje kontaktne točke ne sme presegati 4,5 kilometra zračne razdalje. Ugotovljeno je, da je na območju Slovenije pokritost s kontaktnimi točkami višja, saj za kar 96,7 % prebivalcev zračna razdalja ni daljša od 4,5 kvadratna kilometra. APEK je pri določanju takih kriterijev omogočil vsem prebivalcem Slovenije, da so pod enakimi pogoji, trajno, redno in nemoteno deležni univerzalnih poštne storitve. V EU je razdalja med kontaktnimi točkami 57,7 kvadratna kilometra, kar pomeni, da gostota kontaktnih točk v Sloveniji presega povprečje EU.

Izvajalec univerzalne poštne storitve mora o preoblikovanju, nameravanem zaprtju kontaktne točke in/ali spremembi delovnega časa pridobiti soglasje APEK-a in ob tem predložiti soglasje lokalne skupnosti in analizo stanja, ki mora vsebovati natančno obrazložene in utemeljene razloge. O preoblikovanju kontaktne točke izvajalec poštne storitve obvesti uporabnika v roku, ki je za to določen, s pisnim obvestilom na njegov naslov in v sredstvih javnega obveščanja.

4.4 FINANCIRANJE UNIVERZALNIH POŠTNIH STORITEV

Pri izvedbi izvajanja univerzalnih poštних storitev in zagotavljanju visokega standarda so uporabniku predlagani tudi različni načini financiranja univerzalnih storitev. Rešitve so povzeli (strokovna telesa EU) iz univerzalnih storitev drugih gospodarskih sektorjev, ki so se v preteklosti že liberalizirali. V poštnem sektorju so nad že uveljavljenim načinom financiranja imeli pomisleke, predvsem glede predvidenega načina financiranja univerzalnih storitev (izvajalcem univerzalnih storitev bi se finančni rezultati poslabšali), regulacije dostopa do javnega poštnega omrežja ter financiranja vzdrževanja in razvoja javnega poštnega omrežja.

Podanih je bilo več modelov financiranja univerzalnih poštних storitev (z rezerviranimi storitvami, s kompenzacijskim fondom, z neposrednim ali posrednim financiranjem države, model »pay or play« in po modelu javnih natečajev). Države članice UE same izberejo model, ker najbolje poznajo značilnosti trga poštних storitev na območju svoje države.

Trg poštних storitev se od drugih gospodarskih panog z univerzalnimi storitvami (telekomunikacija, letalski in železniški promet, energetika) razlikuje. Posebnosti trga poštних storitev so:

- poštna omrežja so bolj delovno intenzivna,
- zaradi menjajočega se načina komuniciranja (po faksu, e-mailu ...) so možnosti za porast poštних storitev manjša kot drugod,
- dostopa do poštних storitev uporabnikom ni potrebno plačevati.

V Veliki Britaniji so s poštno reformo univerzalne storitve izvajali že leta 1840 (s pošno znamko), saj je bil za ceno vnaprej plačane poštne znamke opravljen prenos pisma kamorkoli po državi. Značilnost univerzalne poštne storitve se je obdržala do danes: enotna cena ter enoten standard prenosa po celi državi.

V okviru liberalizacije takšna reforma povzroči probleme, ker enotna cena prenosa pisem za celotno državo ne more izražati dejanskih stroškov prenosa med dvema točkama. Za pisma v ožjem in gosto naseljenem okolju je cena previsoka, za zelo oddaljena podeželskima območja pa prenizka.

Pred liberalizacijo so poštni operaterji lahko pokrivali stroške univerzalnih storitev iz rezerviranih storitev (monopolnih), ne pa tudi stroškov drugih storitev. Zaradi tega so se morale računovodske evidence voditi ločeno za vsako storitev posebej, tako da je bilo mogoče nadzorovati prelivanje med rezerviranimi in univerzalnimi storitvami.

Z odpravo rezerviranih storitev in vstopom konkurence so bili predlagani različni moduli financiranja univerzalnih storitev. Pri njihovem določanju so upoštevali ogrožen položaj starega izvajalca univerzalnih storitev (monopolista), da si ne bi vsak konkurent poizkušal pridobiti samo uporabnike z nizkimi stroški (iz gosto poseljenih območij ali mest).

Na podlagi predlaganih modulov, z možnostjo nadgraditve, poznavanjem svojega poštnega trga in ob upoštevanju vstopa konkurence na slovenski poštni trg se je PS morala opredeliti za najustreznejši način financiranja univerzalnih storitev (povzeto po Andric).

4.5 IZVAJANJE ZAMENLJIVIH STORITEV

Zakon o poštних storitvah (Uradni list RS, št. 51/2009) v 32. členu določa dostop izvajalcev zamenljivih storitev do poštne infrastrukture ali storitev iz nabora univerzalne poštne storitve.

V 4. odstavku tega člena navaja, »da v primeru, če v štirih mesecih od zahteve izvajalca zamenljivih storitev ni sklenjena pogodba o dostopu, lahko izvajalec zamenljivih storitev zahteva od APEK-a, da odloči o dostopu in v 7. odstavku navaja, da »APEK lahko izvajalcu univerzalne storitve z odločbo naloži ukrepe, povezane z izpolnjevanjem obveznosti iz tega člena, ki morajo biti pregledni, sorazmerni in nediskriminacijski«.

Na osnovi tega APEK je zato izdal:

- odločbo o dostopu poštnega omrežja PS za pošiljke nad 50 g,
- odločbo o spremembi cen v Splošnih pogojih za dostop do poštnega omrežja PS za poštne pošiljke do 50 g.

APEK vodi register izvajalcev poštne storitve, ki vsebuje podatke o izvajalcu poštne storitve, podatkih o izidu in prenehanju dovoljenja, podatke o ugotovitvenem sklepu z datumom izdaje ter podatke o vrsti storitve, ki jo izvajalec opravlja.

V javno objavljenem registru so bili meseca marca 2011 registrirani naslednji izvajalci poštne storitve:

- ACK, d. d.,
- ADI LAMPRET, s. p.,
- BUSINESS EXPRESS, d. o. o.,
- CETIS, d. d.,
- CITY EXPRESS, d. o. o.,
- DHL EKSPRES (Slovenija), d. o. o.,
- DIMNIKARSTVO DOVRTEL, d. o. o.,
- DOORTODOOR, d. o. o.,
- DPD d. o. o.,
- GENERAL LOGISTICS SYSTEMS, d. o. o.,
- INFORMATIKA, d. d.,
- IZBERI, d. o. o.,
- KRO, d. o. o.,
- MAKSMAIL, d. o. o. (prej PRAGMATICUS, d. o. o.) – izvajalec zamenljivih poštne storitve,
- POŠTA SLOVENIJE, d. o. o. – izvajalec univerzalne poštne storitve,
- SPEED IN, d. o. o. – v stečaju,
- TNT Express Worldwide, d. o. o.,
- UPS Adria (S) Ekspres, d. o. o.

4.6 APEK DOLOČIL POPUSTE ZA DOSTOP DO OMREŽJA

V Sloveniji je pred liberalizacijo poštne trga od APEK-a dovoljenje za opravljanje poštne storitve dobilo podjetje Maksmail iz Celja (prej Pragmatikus). Do sklenitve pogodbe je trajalo več kot leto dni, ker se podjetji Maksmail in PS nista mogli

dogovoriti o ceni poštnih pošilk, težjih od 50 gramov in lažjih od dveh kilogramov, ki naj bi jo Maksmail plačal za dostop do poštnega omrežja.

Podjetje Maksmail se je obrnil na APEK, ker mu je PS v pogajanjih ponudila ceno, ki je bila precej višja od evropskega povprečja. APEK je nato zaradi dvakrat neuspešnih pogajanj določil cene, tako da je morala PS za določen odstotek znižati cene iz svojega cenika (od 12 do 48 %) in so primerljive s povprečnimi cenami v EU.

4.7 DOSTOP DO POŠTNEGA OMREŽJA

Od 1. januarja 2011 je v Sloveniji trg poštnih storitev liberaliziran, odpravljena je ekskluzivna pravica izvajanja rezerviranih poštnih storitev, ki jih je lahko izvajala le PS, in s tem je na tem segmentu poštnih storitev omogočeno delovanje tudi drugim izvajalcem poštnih storitev brez cenovnih omejitev. Tistim izvajalcem, ki opravljajo zamenljive poštne storitve in so pri APEK-u pridobili ugotovitveni sklep, mora izvajalka univerzalne storitve (PS) na njihovo zahtevo ponuditi pogodbo za dostop do poštne infrastrukture ali storitev iz nabora univerzalne storitve.

PS in izvajalec zamenljivih storitev skleneta pogodbeno medsebojno razmerje v zvezi z dostopom do poštne omrežja in dostopom do delov poštne infrastrukture pod pogoji, ki so objavljeni na spletni strani PS, ter ob upoštevanju predpisov, ki veljajo v Sloveniji.

Izvajalci poštnih storitev imajo do poštne omrežja dostop vsak dan, od ponedeljka do petka, na naslednjih točkah:

- na regijski sprejemni pošti 1102 Ljubljana in 2102 Maribor (od 8.00 do 17.00 ure),
- na regijskih poštah 3102 Celje, 4101 Kranj, 5102 Nova Gorica, 6104 Koper, 8101 Novo Mesto in 9101 Murska Sobota (od 8.00 do 16.00 ure),
- dostavne pošte (seznam dostavnih pošt je priloga pogodbe) in izročilne pošte do dve uri pred zaključkom delovnega časa pošte za stranke.

Podjetja, s katerimi ima PS sklenjeno pogodbo o dostopu, morajo upoštevati tehnološke postopke pri oddaji svojih pošilk. Pošiljke, ki jih oddajajo izvajalci zamenljivih poštnih storitev, morajo biti sortirane pošiljke:

- v okviru dostopa (1. dostop, 2. dostop, 3. dostop),
- imeti oznake na pošilkah in na sveženjskih nazivnicah,
- paziti na čas oddaje pošiljke,
- posredovati podatke o pošilkah s pomočjo elektronskega popisa oddanih pošilk.

Izvajalec izmenljivih poštnih storitev mora pošiljke v okviru 1. dostopa še sortirati na pošiljke za pošte, za katere PS ne izvaja strojnega usmerjanja pošilk (sortirane morajo biti po posameznih dostavnih poštah) in pošiljke za pošte, za katere PS izvaja strojno usmerjanje pošilk (izvajalec pošilk ne sortira po posameznih dostavnih poštah).

Dostop do poštne omrežja pomeni, da izvajalec zamenljivih storitev svoje sortirane pošiljke dostavi do točke dostopa ter glede na to točko (regijska pošta,

dostavna ali izročilna pošta) in glede na nivo razvrščenosti pošiljk (do dostavne pošte ali dostavnega okraja) pridobi za to določen popust. PS od vsakokratnih veljavnih maloprodajnih cen odšteje izračunan delež aktivnosti, ki se jim izogne že ob sortiranju pošiljk in opravljanju drugih aktivnosti, v odstotku, kot ga določa APEK in je prikazan v spodnji tabeli.

	I. DOSTOP ¹	II. DOSTOP ²	III. DOSTOP ³
Standardno pismo	16,82 %	22,39 %	27,72 %
Navadno pismo do 20 g	33,69 %	37,98 %	42,47 %
Navadno pismo 20 g–50 g	27,45 %	31,65 %	37,89 %
Dopisnica	39,76 %	43,70 %	48,37 %
Navadno pismo 50 g–100 g	13,48 %	22,61 %	39,90 %
Navadno pismo 100 g–2 kg	1,91 %	16,73 %	31,60 %

Tabela 2: Popusti izvajalcem izmenjalnih storitev
Vir: APEK, letno poročilo 2010_SLO

4.8 TEŽAVE KONKURENCE Z IZVAJALCEM UNIVERZALNIH STORITEV

Večina izvajalcev meni, da ima PS zaradi svojega razvejanega poštnega omrežja in tradicije na trgu poštних storitev še vedno monopolni položaj in zato se uporabniki težko odločajo za konkurenco.

Izvajalci zamenljivih poštних storitev se pri svojem poslovanju srečujejo s težavami, kot so:

- visoki stroški poslovanja in nizke cene storitev;
- težave pri komunikaciji s PS;
- zavezancem za davek na dodano vrednost se zdi nepravilno, da je PS za izvajanje univerzalnih poštних storitev oproščena zaračunavanja DDV, saj zavezanci omenjenega davka ne morejo prikazati kot vstopni davek;
- carina in politike takojšnjega plačila stroškov, saj stranke pričakujejo daljši rok plačila;
- izpolnjevanje njim nejasnih kriterijev, zapisanih v splošnih pogojih, kot so zahteva po vnaprejšnji najavi pošiljk in/ali neustrezna zadnja ura oddaje pošiljk;

- odpiralni čas pošt povzroča zaplete do dostopa poštних pošiljk, ki jih morajo dostaviti v jutranjem času;
- izvajalci drugih storitev, ki jim poštne storitve niso osnovna dejavnost, prihodke iz osnovne dejavnosti prelivajo v poštne storitve in s tem lahko dosežejo nižje cene kot konkurenti;
- neustrezna ura zadnje oddaje pošiljk, saj so zaradi delovnega časa svojih strank omejeni pri svojem delovanju;
- označevanje vrste dostopa na pošiljkah, ki otežujejo prehode med dostopi v primeru različnega števila poštних pošiljk (povzeto po APEK-u, Vpliv liberalizacije na trg poštних storitev v Republiki Sloveniji, 2011).

5 ZAKLJUČEK

Poštne storitve predstavljajo pomembno gospodarsko panogo EU. Zajemajo komunikacijo, oglaševanje in prevoz in so skupaj z drugimi prevoznimi, logističnimi in komunikacijskimi storitvami ključnega pomena. Zagotavljajo tudi poštne storitve socialne prednosti, katerih vrednosti v gospodarskem smislu ni mogoče določiti. Za posameznika so pomembno sredstvo medsebojne komunikacije in obveščanja.

Trg poštних storitev v Sloveniji je v primerjavi z drugimi državami članicami EU zelo majhen in na področju pisemskih pošiljk za konkurenco iz tujine prav gotovo nezanimiv. V Sloveniji na letni ravni prejme vsako gospodinjstvo 450 poštних pošiljk, zato je konkurenca koristna za potrošnike, zlasti za velike pošiljatelje pošiljk. Dokazano je, da konkurenca na poštних trgih zagotavlja večjo korist za potrošnike, velike in majhne, posredno ali neposredno, pri čemer se postavi vprašanje, v kolikšni meri se bo konkurenca odražala v realnem poslovanju. Izkušnje držav članic EU so na področju konkurence bogate in kažejo, da konkurenca cene poštних storitev pogosto znižuje in da na področju inovativnosti in razvoja storitev ni zaželenega in pričakovanega učinka.

Poštni sektor se močno razvija in spreminja, na kar vplivata nova tehnologija in okolje, v katerem deluje posamezen poštni operater. Poštno dejavnost je potrebno prilagoditi potrebam strank in izboljšati učinkovitost svojih storitev, ki so vezane na upravljanje s podatkovnimi bazami in elektronskim poslovanjem. Zaradi elektronske pošte, elektronskega plačevanja računov in elektronskega oglaševanja se zmanjšuje pisemski promet, povečuje pa se paketni promet, predvsem na račun internetne trgovine, kjer je še veliko možnosti za razvoj novih storitev in izboljšanje obstoječih.

Na nove razvojne smernice se je potrebno odzivati s prestrukturiranjem svojih dejavnosti in z oblikovanjem novih, z učinkovitim prodiranjem na nove in tudi že obstoječe poštne trge, z nadzorovanjem stroškov in dvigom kakovosti storitev ter pri tem ves čas učinkovito in korektno tekmovati s konkurenco.

Uporabniki poštних storitev si želijo, da so poštni izdelki in storitve inovativne, cenovno dostopni, zanesljivi, kakovostni in da ustrezajo njihovim individualnim potrebam. Pošta bi lahko preko javnomnenjskih raziskav ugotavljala potrebe in zahteve uporabnikov in potrošnikov in jim kasneje ustregla, saj bi na podlagi raziskav dobila paleto predlogov.

Z uvedbo liberalizacije in reorganizacije pošte se je v državah članicah EU položaj poštnih delavcev poslabšal (zaradi odpuščanja ali/in krajšanja delovnega časa), kljub obljubam, da se bodo z liberalizacijo odprla nova delovna mesta. V nekaterih državah so poštna podjetja odpuščala celotno delovno silo in jo ponovno zaposlila pod slabšimi pogoji. V sosednji Avstriji se je število poštnih uradov med leti 2002 in 2005 zmanjšalo z 2.286 na 1.355, povečalo pa območje, ki ga pokrivajo posamezni uradi. Zaprteje je najbolj prizadelo gorska in podeželska območja. V Nemčiji so poštnim uslužbencem z liberalizacijo zmanjšali plače, za dostavo so izbirali najcenejše ponudnike – pisma so se zato ponekod znašla tudi v smetnjakih namesto v nabiralnikih.

V Sloveniji poštni delavci, kljub preoblikovanju poštnega omrežja, liberalizacije niso občutili na tako brezobziren način. S preoblikovanjem stacionarnih pošt v premične so poštne delavce prerazporedili na druga delovna mesta ali so prenehali z delovnim razmerjem (zaradi upokojitve ali iz osebnih razlogov). Glede na to, da se je PS pripravljala na liberalizacijo poštnih storitev in uvajala nove storitve, v PS še ne bodo odpuščali svojih uslužbencev.

LITERATURA IN VIRI

Knjige:

- Galičič Drakslar, B. (2010). *Organizacija poštne dejavnosti*. Kranj: B&B.
- Hozjan, A. (1997). *Pošta na slovenskih tleh*. Maribor: Pošta Slovenije.
- Jarc M. (2007). *Naša največja konkurenčna prednost so dnevni kontakti s strankami*. *Poštni razgledi*, 13(4),5–6.
- Novak B. (2010). *Pripravljeni na popolno odprtje poštnega trga*. *Poštni razgledi*, 6, 4-5.
- Unger I. (2008). *Ko čezmejno sodelovanje presega konkurenčni boj*. *Poštni razgledi*, 14(1), 15.
- Pošta Slovenija (2010): *Splošni akt o kakovosti izvajanja univerzalne poštne storitve*
- Pošta Slovenije (2012): *Splošni pogoji za dostop do poštnega omrežja družbe*

Pravni viri:

- Direktiva 2002/39/ES Evropskega parlamenta Sveta z dne 10. junija 2002 o spremembah Direktive 97/67/ES glede nadaljnjega odpiranja trgov poštne storitve v Skupnosti konkurenci, Uradni list EU L176/21 z dne 5. julija 2002.
- Direktiva 2008/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. februarja 2008 o spremembah Direktive 97/67/ES glede popolnega oblikovanja notranjega trga poštne storitve v Skupnosti, Uradni list EU L52 z dne 27. februarja 2008.
- Direktiva 97/67/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. Decembra 1997 o skupnih pravilih za razvoj notranjega trga poštne storitve v Skupnosti in za izboljšanje kakovosti storitev, Uradni list UE L15/14 z dne 21. januarja 1998, str. 14.
- Sklep Komisije z dne 10. avgusta 2010 o ustanovitvi Evropske skupine regulativnih organov za poštne storitve, Uradni list EU C217/07 z dne 11. avgusta 2010.
- Splošni akt o izjemah pri izvajanju univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 22/2010).
- Splošni akt o kakovosti izvajanja univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 47/2010).
- Splošni akt o ločenih računovodskih evidencah in prepovedi subvencioniranja (Ur. l. RS, št. 29/2010).
- Splošni akt o nalepki za prepoved dostavljanja v predalčnik (Ur. l. RS, št. 22/2010).
- Splošni akt o posredovalnem postopku med udeleženci v poštne dejavnosti (Ur. l. RS, št. 55/2010).
- Splošni akt o računovodskih informacijah in izračunu neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 47/2010).
- Statut Agencije za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 48/2011).
- Zakon o poštne storitvah (ZPSto). Uradni list RS št. 35/1997.
- Zakon o poštne storitvah (ZPSto-1). Uradni list RS št. 42/2002.
- Zakon o poštne storitvah (ZPSto-1A). Uradni list RS št. 14/2004.
- Zakon o poštne storitvah (ZPSto-2). Uradni list RS št. 51/2009.

Spletne strani:

- Javna razprava o prihodnosti elektronskega poslovanja na notranjem trgu in izvajanje direktive o elektronskem poslovanju (2000/31/ES). (2010). Pridobljeno 4.5.2011 z naslova http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/e-commerce_en.htm.
- The Role of Regulators in a More Competitive Postal Market.* (2009). Pridobljeno 6.10.2011 z naslova http://ec.europa.eu/internal_market/post/doc/studies/2009-wik_regulators.pdf.
- Torsten, B. (2007). *Liberalisation, privatisation and regulation of postal services in Europe – First international experiences in the run-up to new European regulations.* Pridobljeno 17.10.2011 z naslova http://www.boeckler.de/pdf/wsi_pj_pi_q_post_europe.pdf.
- Kranjec, M. (2003). *Narobe razumljena liberalizacija javnih podjetij.* Pridobljeno 18.12.2011 z naslova http://www.finance.si/51244/Narobe_razumljena_liberalizacija_javnih_podjetij
- Možnostna študija o vplivu dokončnega oblikovanja notranjega trga poštne storitve v letu 2009 na univerzalno storitev.* (18.10.2006). Poročilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu. Pridobljeno 18.1.2012 z naslova [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0596/com_com\(2006\)0596_sl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0596/com_com(2006)0596_sl.pdf).
- Vpliv liberalizacije na trg poštne storitve v Republiki Sloveniji po 1. Januarju 2011.* (2012) Pridobljeno 25.1.2012 z naslova http://www.apek.si/datoteke/File/posta/Vpliv_%20liberalizacije_PS.pdf.
- Andric, M. (2007). *Liberalizacija poštne storitve ter njihovo financiranje v prihodnosti.* Pridobljeno 26.1.2012 z naslova http://www.fm-kp.si/zalozba/ISSN/1854-4231/2_333-344.pdf.
- Slapnik, T. (2010). *Gre za prihodnost kakovostne univerzalne poštne storitve.* Pridobljeno 3.2.2012 z naslova <http://www.zares.si/na-tehnici-ie-prihodnost-kakovostne-univerzalne-postne-storitve/>.
- Sklep 21 seje vlade Republike Slovenije.* Pridobljeno 4.3.2012 z naslova www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje.../21.../21sv3.doc.
- UNEX - Measuring International Letter Service Performance through UNEX™.* Pridobljeno 5.3.2012 z naslova <http://www.ipc.be/en/Services/Technical%20Platforms/UNEX.aspx>
- Duran, R. (2010). *Far ahead and beyond European Union liberalization policy: The case of the postal services in Sweden.* Pridobljeno 5.3.2012 z naslova [http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/ac7c18e00aa8cb72c1257712003f3a28/\\$file/Far%20ahead%20and%20beyond%20EU%20Liberalization%20Policy.pdf](http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/ac7c18e00aa8cb72c1257712003f3a28/$file/Far%20ahead%20and%20beyond%20EU%20Liberalization%20Policy.pdf).
- Register izvajalcev poštne storitve.* Pridobljeno 5.3.2012 z naslova http://www.apek.si/sl/postne_storitve.
- Letno poročilo 2010.* (2011). Pridobljeno 6.3.2012 z naslova <http://www.apek.si/datoteke/File/Porocila/LETNO%20PORO%20C4%8CILO%202010.pdf>.
- Index of Postal Freedom.* Pridobljeno 13.3.2012 z naslova http://www.postalconsumers.org/postal_freedom_index/Sweden_Posten.shtml.
- Deutsche Post.* Pridobljeno 14.3.2012 z naslova http://en.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Post.

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz liberalizacije pošt.....	11
Slika 2 : Logotip švedske pošte	12
Slika 3 : Logotipi nemške pošte	14
Slika 4 : Logotip nizozemske pošte	16
Slika 5: Delež različnih organizacijskih oblik pošt	19
Slika 6: Pokritost prebivalcev Republike Slovenije s kontaktnimi točkami	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Tabela NRA-ja za poštne storitve	9
Tabela 2: Popusti izvajalcem izmenjalnih storitev	26

KAZALO GRAFOV

Graf 1 :Grafični prikaz UNEX merjenja v letu 1994 in 2010	17
---	----

KRATICE IN AKRONIMI

PS:	Pošta Slovenije
EU:	Evropska Unija
PPD:	prva poštna direktiva
DPD:	druga poštna direktiva
TPD:	tretja poštna direktiva
NRA:	nacionalni regulativni organ
SRG:	Skupina evropskih regulatorjev
BEREC:	European Regulators for Electronic Communications
REIMS:	sporazume na mednarodnem področju
OECD:	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
WTO:	Svetovna trgovinska organizacija
IMF:	Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad
PTS:	Nacionalni regulatorni organ »National Post and Telecom Agency
DPWN:	Deutsche Post World Net
DAPAG:	Deutsche Post AG
BNetzA:	Bundesnetzagentur
TPG:	TNT Post Group
OPTA:	Telecommunications Authority
IPC:	International Postal Corporation
UNEX:	sistem neodvisnega merjenja kakovosti
RFID:	radiofrekvenčno identifikacijo (RFID)
ATRP:	Agencija za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije
APEK:	Agencija za pošto in elektronske komunikacije